

випадку, коли б задовольнявся позов чи постановлювався обвинувальний вирок за відсутності доказів. Тому серед підвалин регламентації судового процесу, що стосується доказів, їх оцінка є найвідповідальнішою стадією і стосується виключно судді;

г) прийняття законного та обґрунтованого рішення по суті правового спору. Суд, керуючись виключно законом, відповідно до норм матеріального права при дотриманні норм процесуального права приймає рішення по суті, що ґрунтується на повно і всебічно з'ясованих обставинах справи, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні.

Таким чином, сам факт змагальності сторін, його наявність і якість залежать, у першу чергу, від волі, бажання сторін, а конституційна засада змагальності є гарантією того, що при дотриманні норм матеріального та процесуального права, взаємному виконанню сторонами своїх процесуальних прав та обов'язків суд прийме законне та обґрунтоване рішення. Отже, така засада як змагальність сторін носить суб'єктивний характер, а її практична реалізація пролягає через волю і бажання всіх сторін судового розгляду. Роль суду зводиться до створення та забезпечення ним відповідних умов сторонам судового процесу для реалізації цієї засади, оскільки суд не наділений правом зобов'язати сторони до змагання у судовому процесі, а сторони можуть повністю або частково ігнорувати як виклик до суду, так і сам судовий процес, що підтверджується відповідними приписами норм процесуального законодавства.

#### *Література:*

1. Ангельман И.Е. Курс русского гражданского судопроизводства / И.Е. Ангельман. – Юрьев: Из-во Гольцендорфа, 1912. – 450 с.
2. Чичерин Б. Н. Курс государственной науки: в 3-х т. – Т. 1 / Б.Н. Чичерин. – Москва: Типография т-ва И.Н. Кушнерев и Ко, 1894. – 392 с.
3. Коментар до Закону України «Про судоустрій України» / За заг. ред. В.Т. Маляренка. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 464 с. – С. 10.
4. Маляренко В.Т. Змагальність сторін у кримінальному судочинстві / В.Т. Маляренко // Вісник прокуратури. – 2003. – № 1. – С. 15.
5. Побегайло Г.Д. Судебные прения в советском уголовном процессе: общие положения / Д.С. Побегайло. – М.: ВЮЗИ, 1982. – С. 4. – 32 с.

*Олейніков О.В.,*

*ТОВ «Рубіжанський трубний завод»*

## **ДЖЕРЕЛА ТА ПІДҐРУНТЯ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ В РИНКОВУ ЕКОНОМІКУ В ЯПОНІЇ ТА КИТАЇ**

*Настоящая статья Олейникова О.В. ставит целью освещение истоков и причин государственного вмешательства в рыночную экономику в Восточной Азии. Исследование раскрывает специфические характеристики государственного вмешательства в Японии и Китае. В статье делается попытка определить движущую силу государственного вмешательства, раскрыть влияние конфуцианства на роль государства в этом регионе, а также выделить различия в государственном вмешательстве в Японии и Китае.*

*The article written by Oleinikov O.V. is aimed to enlighten the rationale and main reasons for the state intervention into market in East Asia. The research has shown specific characteristics of the state intervention in Japan and China. The article has made an attempt to define the moving force of state intervention, to discover the influence of the Confucianism over the role of state in this region, to distinguish the differences in state intervention in Japan and China.*

Досвід країн Східної Азії показує специфічні риси державного втручання в ринкову економіку з метою досягнення економічного розвитку. Завдяки цьому східноазіатські країни отримали назву «бюрократичні ринкові економіки» [1], «країни азіатської моделі» [2], або як «капіталістичні держави розвитку» (developmental state) [3], на протилежність західним країнам з ліберальною економікою. Деякі проблеми державного втручання в Східній Азії вже стали предметом наукової дискусії, про що свідчать дослідження вчених з азіатських країн Юміко Міканагі, Такао Танасе, Джіанфу Чен, Шин-і Пенг, Канішка Джаясурія, так само як відомих західних вчених Д.Хейлі, Ч.Джонсона, С.Хантінгтона, Ч.Макміллана, С.Любмена, Д.Віллера, П.Поттера, Я. Інкстера та інших.

Що є джерелами та причинами державного втручання в Східній Азії? Відповідь на це питання може бути знайдена в декількох теоріях, концепціях, та припущеннях вчених, що вивчали специфічні характеристики східноазіатських держав. Подібні дослідження є досить важливим питанням сьогодення в Україні для встановлення можливості використання прогресивного досвіду правових форм та засобів державного регулювання економікою в країнах Східної Азії.

Метою цієї статті є розкриття основних чинників існування активного державного втручання в ринкову економіку в Східній Азії на прикладі Японії та Китаю. Стаття має своїм наміром також показати специфічні риси державного втручання в цих країнах, визначити рушійну силу втручання в цих країнах, освітити вплив конфуціанства на роль держави, та надати порівняльний аналіз характеристик державного втручання в Японії та Китаю.

#### *Підґрунтя державного втручання в Японії*

Джон Хейлі у відомій книзі «Повноваження без влади: право та японський парадокс» описує феномен японської держави у світлі характеристик адміністративної бюрократичної держави. Він вказує на те, що активна участь держави в суспільному житті в Японії починається з 6 сторіччя. [4, с.139] Однак він піддає сумніву тот факт, що пояснення державного втручання в Японії може бути зроблено лише крізь бюрократичні характеристики. Його дослідження показує, що чисельність бюрократичного апарату в Японії була значно меншою, ніж в державному апараті у США в той же час, починаючи з Мейджі реставрації до сьогоdnішнього дня. Інший цікавий факт свідчить про те, що більшість регуляторного законодавства в Японії виникла лише після Другої Світової війни під впливом американської окупаційної влади. Тим часом в США дві третини всіх адміністративних урядових установ були створені ще до 1930 року. За думкою Хейлі відмітною роллю бюрократії в Японії є не стільки розмір або її вплив, скільки інші невизначені чинники. [4, с.142–143] Макміллан вважає, що «політична культура Японії під час процесу інтернаціоналізації» та «активна роль уряду в міжнародній торговій політиці та технологічному розвитку» і є тими пропущеними ланками в опису унікального японського підходу. [5, с.4–5]

Специфічні риси державного втручання полягають в повноваженнях урядових установ. Хейлі зазначає, що «основним виправданням управлінської місії післявоєнної бюрократії було загальне суспільне очікування, публічна згода, заснована на сприйнятих традиціях, та історичне підґрунтя». [4, с.155] Повноваження урядовців підкріплені не тільки статутом, але й будь-якими можливими позаправовими засобами впливу та переконання. «Результатом є переконлива, нестримана здатність втручатися, однак, без засобів примусового правового контролю, який був би необхідним для досягнення офіційних цілей однобічно, у відсутність згоди заінтересованих осіб». [4, с.144] Таким чином, Хейлі визначає японський адміністративний процес, в якому «держава може мати повноваження для втручання, але не обов'язково владу наполягати на односторонніх рішеннях», як погоджене адміністративне управління. Здатність адміністративних органів домагатися згоди адресатів політики бачиться як застава успіху адміністративних органів і ступенем їх впливу. Хейлі використовує термін «управління за допомогою переговорів», який в Японії займає спеціальне значення в поясненні специфічних шляхів державного втручання. [4, с.144]

Однак якщо міністерства утримували необмежений розсуд в регулюванні економікою та користувалися суспільною підтримкою традиційною системою розподілу влади, що перешкоджало їм повністю узурпувати владу? Хейлі показує три головних обмеження для державного втручання: бюрократична конкуренція, протистояння промисловості та публічна опозиція. Вони протипоставляються формальним правовим повноваженням, що мають урядові установи в інших країнах, включаючи США. [4, с.155] Така ситуація породжує специфічні позаправові важелі впливу, наприклад, система адміністративних рекомендацій (*гьосей шідо*), які стали важливим шляхом підтримання економічної політики. Однак Хейлі наголошує, що відсутність у японських адміністративних установ формальної регуляторної здатності та примусових санкцій, у порівнянні з аналогічними установами в інших країнах, може заважати ефективному виконанню політики. [4, с.155]

#### *Підґрунтя державного втручання в Китаї*

Для цілей пояснення державного втручання в Китаю висвітлення ролі держави нерозривно пов'язано з розумінням інструменталізму та формалізму державної політики. Інструменталізм відображає традиційне китайське сприйняття права, як засобу державного втручання. Поттер визначає це як «механізм реалізації державної влади, тому що правові форми та інститути, які включають китайську правову систему, створюються та функціонують для захисту партії та державної політичної влади». [1, с.10–11] Роль права бачиться переважно у виконанні державної політики, включаючи досягнення соціального контролю та економічних цілей, а не для підтримання обмежень державної влади. Теоретичну та ідеологічну базу для формування інструменталізму в Китаю було закладено ще радянським правом.

Однак ця відмінність від традиційної західної доктрини права випливає не тільки з ідеології Марксизму-Ленінізму-Маосізму, але й підкріплюється сторіччями історії конфуціанства імперського Китаю. Активна роль держави в політичному, соціальному та економічному розвитку з

продержавною орієнтацією виникла під час ери династій та зміцнила, «коли ленінська концепція авангардної партії була насаджено на вже існуючу авторитарну традицію». [6, с.6]

Суворість режиму законності в Китаю перекликається з широкою свободою дії бюрократії в тлумаченні та виконанні права, що зумовлює невизначеність та недостатню передбачуваність або прозорість для адресатів регулювання. [1, с.10–11] Інша риса сприйняття права в Китаї – це формалізм, в якому не робиться відмінностей між змістом права та його дією в реальності. Вже сам факт прийняття політичного курсу означає його успішне виконання, що підкреслює статус права, як ефективний засіб державного втручання. [1, с.12]

Комуністична ідеологія повністю заперечує існування приватного права. Взагалі державне втручання бачиться як комплексне публічне керування всіма сферами суспільного життя урядом. Однак трансформація економіки в соціальну ринкову економіку також підняло проблему меж державного втручання, яке висвітлюється в Китаю в дебатах прибічників цивільного та господарського права.

Чи можна відносити Китай до моделі держави розвитку (developmental state model)? На це питання не має однозначної відповіді. Школа ревізюністів, починаючи з Чалмерса Джонсона, посилалися тільки на Японію, Тайвань, та Південну Корею, як на приклади цієї моделі. Світовий Банк у відомій публікації «Східноазіатське Чудо» висловив сумнів щодо Китаю, як типового випадку держави розвитку, але не пропустив нагоди зазначити про надзвичайні економічні досягнення цієї країни. Це питання ускладнюється відсутністю методологічної основи теорії держави розвитку, яка могла б прояснити ситуацію.

Можливий аргумент, що Китай та Японія засновані на різних ідеологіях, не дуже суттєвий для цього питання. Той факт, що китайська економіка має специфічні «соціалістичні риси», не применшує факту, що Китай вже фактично функціонує на капіталістичних принципах. [7, с.155] Однак це може бути предметом іншого дослідження на предмет того, як державне втручання в Китаю було змінено під час перехідного періоду до соціалістичної ринкової економіки. Крім того, інше цікаве питання для дослідження, до якої межі традиційна модель державного втручання К. Маркса була заміщена моделлю втручання на ідеологічному підґрунті теорії Фредеріка Ліста про державний капіталізм.

Але інші автори безпосередньо вказують на Китай, як на державу розвитку. [8] З повною впевненістю можна стверджувати, що тісні історичні, культурні та економічні взаємозв'язки на протязі тисячоліття, та взаємний вплив між Китаєм та Японією роблять ці дві країни набагато ближчими у сфері державного управління, ніж з будь-якими іншими країнами за межами Східної Азії. Багато висновків, що були зроблені про державне втручання та бюрократичну систему в Японії, можуть так само застосовані до Китаю. Наприклад, бюрократичний контроль є такою переважною рисою китайської економіки. Це можливо побачити з доступу до різних товарів та послуг, системи урядових дозволів та ліцензій, які підпорядковані до внутрішнього державного контролю, та «важкої бюрократичної руки». [9] Таким чином, це вимагає пошуку подібних рис між Японією та Китаєм в сфері державного втручання в економіку.

### *Подібність японського та китайського підходів*

Для надання опису подібних рис політики втручання в економіку в Китаю та Японії відправною точкою може бути пояснення існування авторитарного легалізму в Східній Азії, наданого Джаясуріей. Він підкреслює протиріччя між розвитком політичного та економічного конституціоналізму в Східній Азії. Це означає, що з врахуванням специфічних рис сильної держави в цьому регіоні, навіть створюючи умови для економічної лібералізації, держава захищає ринок від політики. Він обґрунтовує це твердження трьома характеристиками східноазійського легалізму: 'подвійної держави', 'революції 'зверху' та 'дроблення держави'. [10, с.99] Ці риси можуть бути використані рівнозначно і для обґрунтування політики державного втручання.

Перш за все, концепція 'подвійної держави' намагається пояснити наявність сильної держави шляхом розмежування лібералізації економіки від стабільності державної влади. Це впливає з презумпції, що підтримання законності в економічній сфері вимагає політичної ізоляції від держави. Концепція подвійної держави була запропонована німецьким юристом Френкелем, який наголошував різну роль права в економічній сфері та виконавчій владі держави. Концепція була розроблена під час нацистського режиму в Німеччині для обґрунтування співіснування капіталізму та тоталітаризму. Право бачиться як інструмент, дарований державою з метою регулювання капіталістичної економіки для загальних інтересів. На протилежність, свавілля виконавчої влади залишається поза правовими обмеженнями.

Наведена концепція подвійної держави може бути корисною в поясненні східноазійського втручання. Очевидна аналогія може бути зроблена з комуністичним режимом в Китаю. Держава продовжує грати критичну роль в соціальному та економічному житті. Китайські традиції влади та організації суспільства, що впливають з конфуціанства та колективізму, бачаться як серйозна перешкода для всеосяжної лібералізації. [1, с.7] Часткова лібералізація економіки відбувається під лозунгом «соціалістичної ринкової економіки», але не поширюється на лібералізацію політичної структури влади. Право підтримує капіталістичні інновації, що слугують цілям економічного розвитку, не зв'язуючи уряд необхідністю політичних трансформацій.

У випадку з Японією Чалмерс Джонсон посилається на японську концепцією *хонне і татемае*, що може бути корисним для пояснення особливих рис японської держави. Він вказує, що *татемае* японської держави – це формальний суверенітет, а *хонне* уособлює собою «серце м'якого авторитаризму» або «гегемонію таємної еліти, що має справу з формальною системою законності та популярного суверенітету». [11, с.48] Досягненням такого м'якого авторитаризму є подолання зростаючої болі від повномасштабної демократії, а саме недоліків державного контролю та відсутності політичної стабільності. Такий режим набуває легітимності позитивними досягненнями, а не політичним процесом, як у Сполучених Штатах Америки. Хейлі визначає урядове втручання в економіку у Японії як «тоталітарне за характером, з необмеженим адміністративним розсудом». [4, с.154]

По друге, теза революції 'зверху'. Це є антитезисом 'революції знизу', коли лібералізація рухається під натиском ділових кіл, зацікавлен-

них в більш ліберальному режиму економіки. Це робить серйозну різницю в підходах. Економічний розвиток є необхідним для модернізації держави, але не підкріплюється безпосередніми ініціативами бізнесу.

Цей підхід дозволяє розкрити специфічний процес, за яким Китай та Японія намагаються адаптувати західну капіталістичну ідеологію. Загальновідомо, що західна правова система та досвід будівництва капіталістичної економіки глибоко вивчалися та застосовувалися в східноазіатських країнах. Японська Мейджі реставрація в 19 сторіччі є яскравим прикладом такої 'революції зверху'. Сьогодні трансформаційні процеси в Китаю назустріч «соціалістичній ринковій» системі також підтверджують це твердження про регуляторний рух зверху. Цей аргумент пояснює незвичайні риси економічного планування в Східній Азії. Всеосяжне індустріальне планування бачиться як особливий прояв цієї специфічної ролі держави.

По-третє, теза про «дроблення держави» означає фрагментарний характер правового регулювання, яке покриває тільки приватну арену, але не публічну сферу. Це створює ситуацію, яка в англомовній західній літературі влучно визначається, як «the rule through law». Цей вираз можливо досить приблизно перекласти, як панування закону, що означає використання права, як засобу для досягнення політичного курсу держави. Це поняття протиставляється іншому поняттю – «rule of law», що є верховенством права над державою. Слід зазначити, що аргумент про політичну ізоляцію від економічної сфери не тільки підтримується іншими дослідниками, але інколи навіть бачиться, як ключ до розуміння цієї моделі. Наприклад, успіх економічної політики в Східних азійських країнах в літературі визначається скрізь «їх здатність протистояти егоїстичним деструктивним приватним групам та піклуватися про національний інтерес», а також у застосуванні заходів по сприянню та заохоченню, замість заборони та обмежень. [12, с. 36]

В цьому відношенні теоретичною базою державного втручання в Східній Азії стали праці дослідників Пруської держави часів Бісмарку. В Пруссії державне втручання в економіку використовувалось у великих масштабах з метою досягнення успіху у пізній індустріалізації. Було аргументовано, що успішний «пізній розвиток» у випадку із Пруссією, Японією, Китаєм, Радянським Союзом, Кореєю та Тайванем повинен бути пояснений в термінології німецької економічної думки, зокрема в працях Фредеріка Ліста «Національна система політичної економіки». [8, с.1] Специфікою пізнього розвитку є мобілізаційний режим, який вимушує економічне зростання держави. Лист підкреслює вирішальну роль уряду під час періоду трансформації до наступного етапу економічного розвитку. Державне втручання в цьому випадку має своєю метою об'єднання нестабільності та диспропорцій, викликаних індустріалізацією. [12, с.45–46] Виходячи з цих посилок, можна стверджувати, що «політика розвитку» та «політика втручання» є в східноазіатській моделі нерозривними. [8, с.12]

#### *Роль конфуціанства*

Становлення бюрократії та її успіх в розвитку економіки не можуть бути повністю описані без пояснення історичних, соціальних та культурних рис Східної Азії скрізь призму «традиційних цінностей». Важ-

лівість конфуціанства, як відмінної риси азіатської правової культури, не повинно недооцінюватися. Ця філософія заклала серце стародавнього китайського права і, шляхом забезпечення суспільства нормативними та моральними стандартами, майже витиснула регуляторну силу права. Під час тисячолітньої історії домінування в Китаї конфуціанство розповсюдилось в Азії, та стало сильним впливовим фактором для правової культури в Японії, Тайвані, Гонконгу, Сінгапурі та Кореї. Не дивлячись на сильний вплив західних правових та культурних цінностей, конфуціанство залишається призвою для всіх правових інновацій. Сьогодні Китай, Тайвань і Сінгапур офіційно підтримують конфуціанство, як базис для культурної політики та демократизації. [13, с. 86–93] Серед традиційних азіатських цінностей, що засновані на конфуціанстві, виділяють: групова «гармонія»; добровільна згода; неясність та двозначність у виразах; гнучкість у переговорах; еволюційний та не правовий підхід до економічного співробітництва; добровільне та консультативне вирішення спорів та інше. [13, с.102] Слід зазначити, що ці цінності складають основні риси японської моделі планової економіки та системи адміністративних рекомендацій *госей шідо*.

Були зроблені серйозні спроби пояснити економічний успіх в Східній Азії впливом конфуціанської думки. Основним підґрунтям для цього підходу є аналогія з теорією Вебера про роль протестантських релігійних цінностей у виникненні капіталізму на заході. Деякі прибічники цього підходу навіть стверджують про виникнення «спільного азіатського права», побудованого переважно на конфуціанських ідеях. [14] Джонсон пояснює, що існування конфуціанських теорій сьогодні є корисним засобом прибічників націоналістичних, ідеологічних та журналістських підходів по обґрунтуванню протекціонізму урядів, з відсиланням до виключних азіатських обставин. [11, с.41]

Слід зазначити про відмінності у філософській основі конфуціанства в Японії та Китаї. Якщо в Китаї конфуціанство властиве як національна ідея або уособлення китайського духу, японське конфуціанство, як національна стратегія, було залучене елітою тільки під час Мейджі реставрації. Ця філософія стала засобом для успішної маніпуляції та 'культурного інжинірингу' в Японії, та мала на меті організацію соціального контролю та легітимізації на користь еліти. «Неоконфуціанство *шуші-гаку* було засновано новим режимом як 'ортодоксальне', вимагаючи 'загального схвалення'». [15, с.86–89] Таким чином, ці прагнення дійсно заклали стереотипи та стандарти для японського суспільства, але разом з тим поставили контролюючу еліту понад новою регуляторною системою, не зв'язуючи їх цими нормами.

Однак не слід забувати, що релігійне пояснення не повинно бути відокремлено від інших чинників. Джонсон вірить, що поміж релігії, пояснення японських обставин може бути зроблене з широкого спектра факторів, таких як «групова лояльність, націоналізм, зв'язуючий ефект міжнародної конкуренції за ринкову частку, такі японські цінності як *гаман* (покірлива стійкість), ідеології фізичного та етнічної відмінності», а також теорія японської унікальності *ніхонджірон* або навіть ризизм. [11, с.44]

*Відмінності між рушійною силою державного втручання  
в Японії та Китаї*

Слід підкреслити деякі важливі відмінності між Китаєм та Японією у питанні, що становить рушійну силу державного втручання. Існує сильна презумпція про абсолютний вплив комуністичної партії на державне втручання в Китаї. Навіть на дивлячись на 'політику відкритих дверей' та нових поглядів на ринкову економіку, комуністична партія залишається найбільшим впливовим фактором політики втручання в Китаю.

Але по відношенню до Японії ясності по цьому питанню не має. Відповідь Джонсона на запитання, хто керує в Японії – це елітна державна бюрократія. Він пояснює це усталеною політичною культурою, яка існувала більш ніж 1500 років, та просто не могла зникнути із-за присутності окупаційної американської влади в Японії після Другої Світової війни. Більш того, він показує, що бюрократи були найбільшими вигодонабувачами від перетворень за ініціативою окупаційної влади, що вплинуло на концентрацію влади, раніше розпорошену між трьома головними суб'єктами: військовими, монополістичними корпораціями (*заїбатсу*), та бюрократами. [11, с.126–129]

Важливе становище бюрократії пояснюється через пасивність Діету (парламенту), як вищого органу державної влади в Японії. [16, с.19–21] Джонсон підкреслює, що навіть не дивлячись на те, що Діет є найвищим органом влади, по-перше, в дійсності саме бюрократи здійснюють законодавчу ініціативу та підготовку законопроектів, і, по-друге, саме бюрократи використовують важливі функції по видачі підзаконних актів, що складають базис регуляторних процесів в Японії. [11, с.123] Він ілюструє це твердження виразом бюрократа вищого рангу, який визначає Діет як «продовження бюрократії».

Структура бюрократії описується за допомогою широкого делегування повноважень економічним міністерствам Японії, зокрема Міністерству міжнародної торгівлі та промисловості (надалі – ММТП, з 2004 року – Міністерство економіки, торгівлі та промисловості) та Міністерству фінансів. Безсумнівно, центральна роль міністерств відображає важливий вплив конкретних міністерств у створенні політичного курсу, особливо ММТП. Впливовість міністерств визначається за допомогою порівняння наступних критеріїв: автономії міністерств, інструментів по запровадженню політики, інституційних цілей. Існує специфічне розуміння мети міністерств в регулюванні економіки. Замість призначення спеціальних секторів для регулювання економіки міністерствам була доручена місія щодо керування всієї економіки. [11, с.26–29]

Однак існує також і інше популярне сприйняття держави в Японії. Відповідно до елітарної моделі держава займає центральну роль у формуванні політичного курсу. Японська держава ілюструється як унітарний суб'єкт, в якому влада сконцентрована в трикутнику: державна бюрократія, політична партія (на протязі довгого часу – ліберально-демократична партія), та домінуючі корпорації. [16, с.19–21] Тому слід відокремити три найголовніші фактори державного формування в Японії: *політиків, бюрократів та великий бізнес*.

Таким чином, виникнення особливої моделі державного втручання в Східній Азії пояснюється різними причинами, включаючи специфічні



історичні, культурні та релігійні причини. Цікавим питанням є можливість застосування східноазіатської моделі державного втручання в Україні. Ця стаття не ставить на меті надання відповіді на це важливе питання, що потребує окремого комплексного дослідження. Але слід зазначити, що Україна знаходиться на стадії трансформації політичної, соціальної та економічної систем, що підкреслює подібність до ситуації з післявоєнною Японією, а також з прагненнями Китаю по трансформації економіки на принципах капіталізму. Однак слід зазначити, що відмінності в культурному, економічному, політичному та історичному підґрунті України з країнами Східної Азії можуть серйозно заважати рецепції загальної моделі. Звичайно, такий висновок не зменшує важливості вивчення та застосування в Україні окремих методів або елементів державного регулювання економіки в країнах Східної Азії.

**Література:**

1. Potter Pitman, *The Chinese Legal System: Globalization and Local Legal Culture* 111 (Routledge, 2001).
2. Xiaoming Huang, *Between the State and Market: The Problem of Transition in East Asia*, in *The Political and Economic Transition in East Asia: Strong Market, Weakening State* 3 (Huang Xiaoming ed., 2001).
3. Johnson Chalmers, *MITI and the Japanese Miracle: the Growth of Industrial Policy, 1925–1975* (Stanford University Press, 1982).
4. Haley John, *Authority Without Power: Law and the Japanese Paradox* (New York: Oxford University Press, 1995).
5. McMillan Charles, *The State as Economic Engine: Lessons from the Japanese Experience in The State and Economic Development: Lessons From the Far East* 1 (Robert Fitzgerald ed., London; Portland: F. Cass, 1995).
6. *Engaging the Law in China: State, Society, and Possibilities for Justice* (Neil J. Diamant, Stanley B. Lubman & Kevin J. O'Brien eds., Stanford: Stanford University Press, 2005).
7. Beeson Mark & Liew Leong. *Capitalism in East Asia The Political Economy of Business Organization in Japan, Korea and China* in *Reconfiguring East Asia: Regional Institutions and Organizations After the Crisis* 155 (Mark Beeson ed., London: Routledge Curzon, 2002).
8. *Developmental States in East Asia* (Gordon White ed., Basingstoke: Macmillan in association with the Institute of Development Studies at the University of Sussex, 1988).
9. Willer David, *Bureaucratic Heavy Hand in China: Legal Means for Foreign Investors to Challenge Agency Action*, 98 Colum. L. Rev. 1238 (1998).
10. Jayasuriya Kanishka, *The Rule of Law and Governance in East Asia*, in *Reconfiguring East Asia: Regional Institutions and Organizations After the Crisis* 99 (Mark Beeson ed., 2002).
11. Johnson Chalmers, *Japan: who governs?: the rise of the developmental state* (New York: Norton, 1995).
12. Streeten Paul, *Governance*, in *Current Issues in Economic Development: an Asian Perspective* 27 (M.G. Quibria & J. Malcolm Dowling eds., Oxford University Press, 1996).
13. Shin-yi Peng, *The WTO Legalistic Approach and East Asia: From the Legal Culture Perspective* 1 *Asian-Pacific Law & Policy Journal* 78 (2000), available at <http://www.lexisnexis.com>.
14. Tanase Takao, *Global Markets And The Evolution Of Law In China And Japan*, 27 *Mich. J. Int'l L.* 873 (2006), available at <http://www.lexisnexis.com>.

15. Inkster Ian, The Japanese Industrial Economy: Late Development and Cultural Causation (London: Routledge, 2001).
16. Mikanagi Yumiko, Japan's Trade Policy: Action or Reaction? 19–21 (London; New York: Routledge, 1996).

*Олейняш Е.М.,  
Господарський суд Івано-Франківської обл.*

### **ПЕРЕВІРКА ЗАКОННОСТІ ОБШУКУ ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ, ПРОВЕДЕНОГО У НЕВІДКЛАДНИХ ВИПАДКАХ**

*Стаття посвячена аналізу нормативно-правових актів України і міжнародних документів, которые регулюють порядок здійснення судового контролю над законністю проведеного обшука жилища или иного владения личности в неотложных случаях. Автором определено понятие «неотложных случаев» при проведении обшука, выяснена необходимость закрепления на законодательном уровне требования по поводу осуществления судебного контроля над законностью проведеного обшука жилища или иного владения личности в неотложных случаях.*

*This article is devoted to the analysis of normative-legislative acts of Ukraine and international documents, which adjust procedure of judicial review of the legality home search or other person's ownership in immediate cases. Conception of «immediate cases» during making a search and necessary of legislative authorization of judicial review of the legality home search or other person's ownership in immediate cases are determined by the author.*

Розкриття і розслідування злочинів відбувається в порядку, визначеному кримінально-процесуальними нормами, застосуванням передбачених законом засобів формування судових доказів. Одним з таких засобів є обшук, як слідча дія, що певною мірою носить примусовий характер, зачіпає права та законні інтереси громадян. Саме тому законодавець визначає підстави та умови, за яких проведення даної слідчої дії вважається можливим, допустимим і правомірним.

Прийняття слідчим законного та обґрунтованого рішення про проведення обшуку є запорукою дотримання законних прав особи та отримання належних і допустимих доказів у справі. Особливої уваги заслуговує питання прийняття рішення слідчим про проведення обшуку у невідкладних випадках, оскільки він може проводитися без дозволу суду. Відсутність у чинному кримінально-процесуальному законодавстві України вимоги щодо перевірки судом законності проведення обшуку у невідкладних випадках є проблемним питанням, яке потребує подальшого вирішення.

Особливої актуальності дана тема набуває в умовах розширення демократичних прав та свобод людини, забезпечення як особистої недоторканності, так і недоторканності житла чи іншого володіння особи. Активізацією розробки проекту нового КПК України актуалізується й проблема перевірки законності проведеного обшуку у невідкладних випадках.

Метою даної статті є комплексне дослідження і висвітлення теоретичних та практичних проблем, які виникають при перевірці судом законності проведеного обшуку житла чи іншого володіння особи у невідкладних випадках.